

BYBILDET

En innledning av Gunnar Houen.

Det er både givende og frustrerende å være her.

Givende fordi jeg opplever samtaler om kunst viktige og interessante, frustrerende fordi jeg gjerne skulle hatt mulighet til å snakke mer med dere enn bare med dette innlegget (men der jeg dessverre ikke kan delta mer enn det).

Jeg skal prøve å si noe om Bybildet og Det offentlige rom.

Det antikvariske ståsted er å bidra til at de bygde historiske verdiene blir tatt vare på, og til at de nå og i fremtiden kan spille en vesentlig rolle i å skulle prege miljø og bybilde. Dette ut fra en tro på at disse verdiene er betydningsfulle - i seg selv, men ikke minst også fordi de i sum utgjør meget vesenlige sider av særpreget i et hvert miljø. Ett viktig aspekt her er at kulturminner fra ulike epoker i en gammel by utgjør et stort MANGFOLD - noe som i seg selv er en enorm verdi slik jeg ser det.

Det har de siste 30-40 år i vår del av verden nærmest foregått en form for vekkelse når det gjelder å ta vare på kulturminner og kulturmiljøer. Helt fra starten av med stor vekt på å ta vare på bildene av gammelt bymiljø og gamle hus. Etter hvert mer nyansert i retning av å presisere at de er de sanne fysiske sporene av den historiske utvikling som er viktige - ikke det å pleie utvalgte bilder som noen eller mange på et gitt tidspunkt liker å se og ønsker å ha.

Det foregår en permanent diskusjon om hvor langt vi bør og skal gå når det gjelder å fjerne "stygge" spor av den endringsprosess vi har gjennomlevd - spor som noen har bestemt at "vi" i dag ikke liker; slik at man heller - mer eller mindre kunstferdig underbygget - kan rekonstruere utvalgte (forsvunne) spor som "vi" liker.

Jeg mener jo det siste lett blir svært galt - vi er ikke tjent med et bygningsvern som bygger på tvilsomme rekonstruksjoner - rekonstruksjoner som bl.a. dekker over at det har vært perioder med helt andre formidealer for behandling av eksisterende bebyggelse enn vi har i dag, og helt andre idealer for byens utvikling enn vi kanskje har i dag.

Jeg bruker tid på dette fordi det er sentralt i den byutviklingsdebatten vi lever i nå: Hva skal byen og bysamfunnet utvikle seg mot?

Tema i seminaret er dreier seg om Byens offentlige rom. Dvs. om vår felles arena. Det blir da viktig å slå fast at dette er et Rom vi alle har ansvar for, og rettigheter til.

Med utgangspunkt i å ha bodd i denne byen mer enn 50 år (!), ville jeg nærme meg dette rommet ved å prøve å komme "på sporet av den tapte tid" - dvs. min tapte tid.

Jeg har minner om en by og et byliv i Trondheim som for noen tiår siden var ganske så annerledes enn i dag: Trondheim var en svært forutsigelig og ujalnet by til hverdags, en ganske søvng og stille by i helger og ferietid. Ikke ukjedelig - det var slik "verden" (byen) var. Det var få, om noen, mord o.a. alvorlige overtredelser (knivstikkerne holdt seg stort sett i Ner'byen (rundt det som i dag er Olavshallen), og det visste alle). Det fantes et fascinerende og ganske obskurt tivoli i byen, men det lå ikke på Torvet - derimot inne i et gårdsrom et par stenkast unna.

Torvet - byens kanskje tydeligste offentlige rom - er relativt stort (uten at noen før i tiden tenkte på det som ødslig). Russiske drosjebiler av merket Volga fylte plassens sentrale rundkjøring. I sydvest lå kjellermurene til det engang så staselige trepaleet Harmonien (som hadde brent under krigen) tilbake som mystiske katakomber med små virksomheter av forskjellig slag. I nordvest (foran det som i dag er Residence hotell) lå "Fønikshaven" - et fascinerende og litt farlig utedrikkested - nedslitt og stemningsfullt forsarvet i senere år. Rundt 1. og 17.mai var en gebrekkelig korttribune og en talerstol oppstilt på sydøstre kvadrant (noe tilsvarende kommer visst opp fremdeles). For øvrig behersket blomsterhandlerne og frukt- og grøntselgerne i sine boder plassen. Bebyggelsen rundt var en blanding av staselige trepaleer, mer smålåtne trehus og et par større murbygninger. Plassen var så langt fra stilren, men ganske hyggelig - og, på en hverdagslig måte, mangfoldig.

Jeg vil ta Torvet som eksempel for å prøve å komme inn på en beskrivelse av noe som kan være viktig også for dere som nå skal finne ut av Det offentlige rom gjennom en kunstfaglig tilnærming (?).

Torvet ble for en tid tilbake bestemt bilfritt - for bymiljøets skyld. Da hadde noen allerede lenge ment at plassen savnet intimitet og hendelsesfylt "byliv". Torvplassen ble etter stengingen for biltrafikk beskrevet som ødligere enn noen gang - som en uhyggelig stor åpen plass, nærmest agoragfobifremkallende. Det ble fra enkelte hold definert som et stort problem at det skjedde for lite på Torvet. Løsning: Finn på så mye aktivitet som mulig. Intensiver bruken (som NB de senere år har vært langt sterkere og mer mangfoldig enn noen gang).

Så ble det arkitektkonkurranse og vinnerutkast. Ideer om å flytte bort det store minnesmerket midt på plassen var (fordi det hadde vært gjennomført en folkeaksjon) blitt forkastet alt før konkurransen, men like fullt var det maktpåliggende å "gjøre noe" med plassens belegg (i tillegg til å finne rom og form til en scene, en skøytebane, noen trær m.m.). Et modifisert prosjekt er nå under arbeid, der ett av poengene er å erstatte tegningen av gateløpene i dekkebelegningen med et nytt mønster.

Prosjektet er på nevnte punkt svakt fordi den visuelle opprettholdelse av gateforløpene er formalt viktig selv om kjørefunksjonen er borte; og fordi det ikke foreligger noen uttalt begrunnelse for et annet belegningsmønster på plassen.

Dette ble alfor detaljert, men jeg er kanskje i nærheten av et mulig hovedpoeng:

I den pågående prosessen rundt det å øke atraktiviteten i byrommet er Torvet og torvplanene langt på vei blitt en symbolsak. I tillegg til at ønsket om mer tilrettelegging av aktiviteter er koblet til en (for meg uforståelig) ide om at hovedpoenger i det formale uttrykket da også må endres, er det nå blitt koblet på en tredje interesse. Den springer ut fra en herværende storkjøpmanns personlige ønske om å få en langt mer radikal endring av Torvet i retning av en intim og "koselig" utearena for konserter m.m., koblet sammen med forsterket mulighet for å gå i prosesjon ("paradere") over plassen (!). Antydnet pengestøtte er lokkemidlet som har brakt sistnevnte ideer raskt inn i aktualitetssfæren.

Torvsaken er nå blitt en meget sammensatt formingsproblematikk. Få melder seg på for å forsvare det vesentlige i Torvets historisk begrunnede formale karakter. Mye kan skje.

Hvorfor i all verden er så dette verdt å ta opp her?

Trondheim vil gjerne vedkjenne seg sine historiske bykvaliteter, og samtidig sette sentrumsmiljøet i stand til å ta i mot nye funksjoner, nye former og nye impulser.

Denne todelte målsettingen har vært godt mulig før og er det fremdeles.

Den krever imidlertid at man finner frem til hva byen kan og vil samles om som vesentlige verdier å ta vare på, og hva som godt nok kan tåle endring og transformasjon.

Torvet er et offentlig rom der historiske spor og overlevert form er svært vesentlig - ikke bare for spesielt historieinteresserte, men også for alle som verdsetter mangfold som en bykvalitet.

Fremtiden for denne byen er, slik jeg ser det, svært dyster hvis det nå er slik at rikfolk kan diktere utviklingen av det offentlige rom ved hjelp av sine penger, dette desto mer hvis det man ønsker å realisere dypest sett er tuftet på kommersielt begrunnet forflating, som jo minst av alt er opptatt av ekte mangfold.

Torvet var her et eksempel - spesielt på mange måter, men i høy grad også med aspekter som gjelder for byens offentlige rom rent generelt.

Dette ble for detaljert og muligens for spissfindig, men det var slik det ble.

Lykke til med forsøket på å åpne sinnene!